

ISSN 1331-8411

KARIKA

078

glasilo Hrvatskog društva karikaturista prosinac 2018.

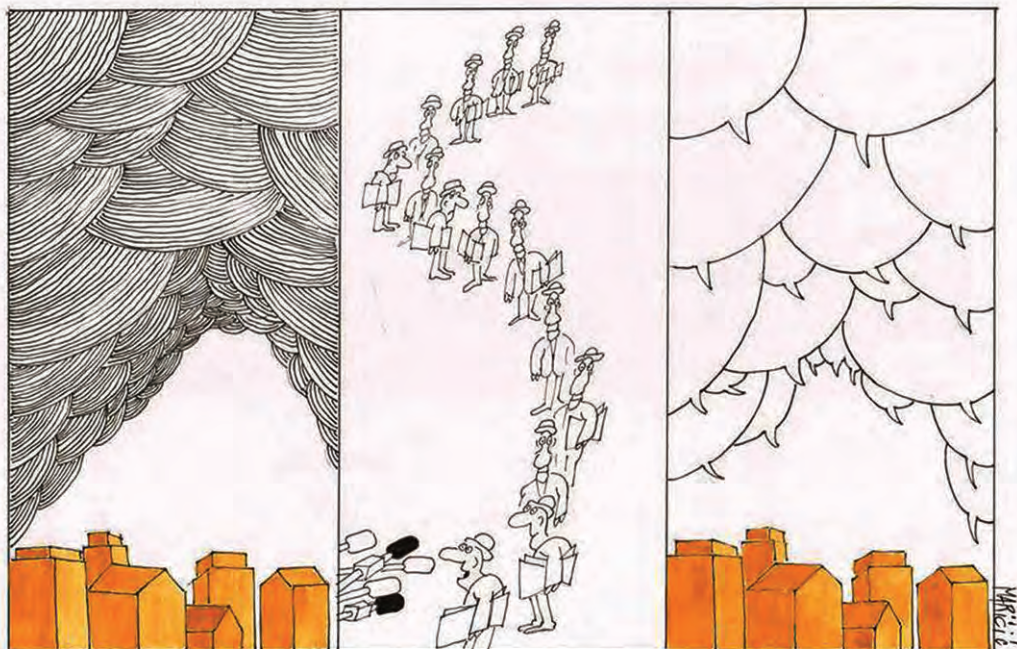
20th INTERNATIONAL PORTOCARTOON FESTIVAL, Portugal
Grand Prix Nikola Listes (Hrvatska), Tema: Čisti planet

14. MEĐUNARODNA IZLOŽBA
KARIKATURA SOLIN 2018
Prva nagrada Slobodan Butir

LIBEX 2018 – Conversano, Italija
1st Prize Nikola Listeš
Tema: Imaginacija i moć u digitalnom dobu

50th WORLD GALLERY of CARTOONS Skopje 2018, Makedonija
Prva nagrada za strip Ratko MARIČIĆ

SADRŽAJ

- 4 **23 MIK ZAGREB 2018 – Meteorologija**
- 5 **Izložba članova HDK – Dobra godina**
- 6 **Felix u Frankfurtu**
- 7 **Mihatov u Belgiji**
- 9 **Festivali u Osoru i Solinu**
- 10 **Kompjutersko razmišljanje u Čakovcu**
- 11 **Dvorske lude grafičkog smjera**
- 16 **Izložbe u Ivanić-Gradu i Malom Mihaljevcu**
- 17 **Smijeh nije grijeh – Kerekesh Teatar**
- 19 **Otac političke karikature**
- 20 **Izložbe u Sisku**
- 21 **Salon auto-karikature**
- 22 **Odjeci s festivala**

*The 4th International Competition for Caricature
Kriva Palanka, MAKEDONIJA
Priznanje Miro Georgievski (Makedonija)
Tema: Prije i poslije vjenčanja*

IMPRESSUM

Izdavač:
Hrvatsko društvo
karikaturista
Savska 100
10000 Zagreb

Telefon:
(01) 4923 673
*(samo četvrtkom
od 19 do 21 sat)*

E-mail:
hrvdrukar@gmail.com

Broj računa (IBAN):
HR2823600001101453975
kod Zagrebačke banke

Glavni urednik:
Zdenko Puhin

Grafički urednik:
Predrag Raičević

Uredništvo:
Marijan Pavečić
Milan Lekić
Damir Novak
Davor Trgovčević
Nikola Plečko
Krešimir Kveštek

Dizajn i prijelom:
MEDIAVEKTOR
Studio za
grafičko oblikovanje

23. MIK 2018 - METEOROLOGIJA

Vrijeme, klima i prognoza pokazali su se kao neiscrpne teme - za 23. Međunarodnu izložbu karikatura Zagreb 2018 u Klovićevim dvorima prijavilo se čak 357 karikaturista iz cijeloga svijeta. Posjetitelji su mogli razgledati devedesetak najboljih radova i pritom se dobro nasmijati. Vrijeme je, uostalom, jedna od najčešćih tema neobaveznih razgovora.

Kad je meteorologija u pitanju, znali smo unaprijed da nećemo promašiti. Broj radova koji je pristigao, koji je rekordan u odnosu na sve dosadašnje festivale, to potvrđuje, kaže predsjednik Hrvatskog društva karikaturista Davorin Trgovčević.

Ovogodišnja tema rezultat je inicijative našeg poznatog meteorologa Zorana Vakule koji je ponovno pokrenuo uspješnu suradnju HRT-a i hrvatskih karikaturista. Ovo je pokušaj da to malo revitaliziramo i da se podsjetimo na pokojnog Dinka Žibrata koji je za Televiziju Zagreb svaki dan crtao karikaturu ovisno o vremenskoj prognozi. Sada nismo još na tom nivou, ali svaki dan objavljujemo novu karikaturu na stranici HRT-a, napominje glavni meteorolog HRT-a Zoran Vakula.

Puno ljudi dolazi u Klovićeve dvore pogledati izložbu iz fundusa Ermitaža, a većina će vidjeti i izložbu karikatura jer se nalazi u foajeu. Mi smo sretni da im možemo ponuditi takvu međunarodnu izložbu koja je, nadam se, zanimljiva svima, ističe ravnatelj Galerije Klovićevi dvori Antonio Picukarić.

METEOROLOGIJA U KARIKATURI – KARIKATURA U METEOROLOGIJI

23. Međunarodna izložba karikatura - Zagreb 2018., ove godine na temu Meteorologija (vrijeme, klima, prognoze i sl.) bila je postavljena od 28. svibnja 2018. i tijekom većeg dijela lipnja. Na poziv Hrvatskog društva karikaturista pristiglo je 788 radova od 357 karikaturista iz rekordne 62 zemlje svijeta, a mnogobrojni radovi poslani su i samo za prikaz u internetskom Meteo kutku HRT-a. Pobjednici izložbe te još oko 90 najkvalitetnijih radova bilo je izloženo u atraktivnim izložbenim prostorima Galerije Klovićevi dvori, a do 3. lipnja i u Medijateci Francuskog instituta.

23. MEĐUNARODNA IZLOŽBA KARIKATURE
Zagreb 2018
Priznanje Damir Novak
Tema: Meteorologija

“Smijeh je najjeftiniji lijek”, napisao je davno lord Byron. Budući da karikatura često izmami osmijeh, moglo bi se reći da i ona liječi. Meteorologija pak ne liječi, ali može pomoći u liječenju i prevenciji nekih zdravstvenih stanja na koja djeluju vremenske promjene. Uostalom, povezanost tih promjena na zdravlje i raspoloženje ljudi odavno je dokazana, i gotovo se svakodnevno dodatno proučava u biometeorologiji - posebnom dijelu meteorologije, u kojoj se ona povezuje s medicinom. A postoji li povezanost meteorologije i karikature?

Naravno! I to višestruka. Ne samo da meteorologije često ima u karikaturi, nego ponekad čak i svojevrstne karikature ima u meteorologiji, osobito vremenskoj prognozi... I u pozitivnom i u negativnom smislu. Suše, poplave, vrućine, sparine, hladnoće, nevremena i drugi meteorološki “motivi” odavno su inspiracija mnogobrojnim karikaturistima diljem svijeta. (...)

Zoran Vakula

POBJEDNICI

PRVA NAGRADA: LUBOMIR LICHY, Češka
DRUGA NAGRADA: HOU XIAOQIANG, Kina
TREĆA NAGRADA: ANDREI POPOV, Rusija

POSEBNA PRIZNANJA

SAŠA DIMITRIJEVIĆ, Srbija
GORAN ĆELIČANIN, Srbija
LUKA LAGATOR, Crna Gora
DAMIR NOVAK, Hrvatska
KFIR WEIZMAN, Izrael

DOBRA GODINA HRVATSKOG DRUŠTVA KARIKATURISTA

U galeriji MORH-a „Zvonimir“ u Zagrebu, u drugoj polovici listopada otvorena je GODIŠNJA IZLOŽBA KARIKATURA ČLANOVA HDK.

Čak 140 karikatura hrvatskih autora izloženo je u zagrebačkoj Galeriji Zvonimir. Svi oni su članovi Hrvatskog društva karikaturista (HDK) koje 33 godine, koliko postoji, tradicionalno organizira godišnju izložbu. Mnogo je tu sjajnih karikatura. Ne samo da se uz njih dobro nasmijete, nego i progutate knedlu od njihova gađanja u srž problema.

Karikature potpisuju najpoznatiji naši autori koji objavljuju u dnevnom tisku, ali i oni koje možemo vidjeti u lokalnim listovima. Tu su i karikature koje su osvojile nagrade na međunarodnim festivalima.

Kad već nemamo puno prilika objavljivati u hrvatskim tiskovinama, ovako na zajedničkim izložbama pokažemo što smo radili. Bez lažne skromnosti mogu reći da je i ove godine prilično dobra izložba, komentira predsjednik HDK-a Davorin Trgovčević.

Možda kad bi se pojedinačno svaki od nas potrudio malo više, našlo bi se mjesta. Ja uvijek kad imam želju negdje izložiti svoje radove to i ostvarim, poručuje, pak, potpredsjednik HDK-a Milan Lekić.

Karikaturist i satiričar Nik Titanik nasmijava nas svakodnevno i smatra da s ovoliko današnjih medija u Hrvatskoj problem ne bi trebao biti u tome gdje karikaturu objaviti: Prostora ima, ali je stvar u osjećaju urednika i uredništava da je karikatura bitna, a zaista je. Ljudi je vole vidjeti i služi kao jedan izuzetno važan korektiv društva, smatra Titanik.

BIR KITAP BIN DOST 1st INT. CARTOON EXHIBITION Istanbul 2018, Turska Honorable Mention Award MOJMIR MIHATOV, Tema: Djeca će spasiti svijet

MIRO GEORGIEVSKI – LJETNE IZLOŽBE

Miro Georgievski član HDK iz Makedonije radio je i u vrućim ljetnim mjesecima. Izložba karikatura "Izbjeglice" u kolovozu je održana u Domu kulture u Krivoj Palanki. Grad Kriva Palanka se nalazi u istočnom djelu Makedonije, na samoj granici između Makedonije i Bugarske. Ovaj mali gradić je dio trase kojom prolaze migranti preko Turske i Bugarske na putu prema zapadno-europskim zemljama.

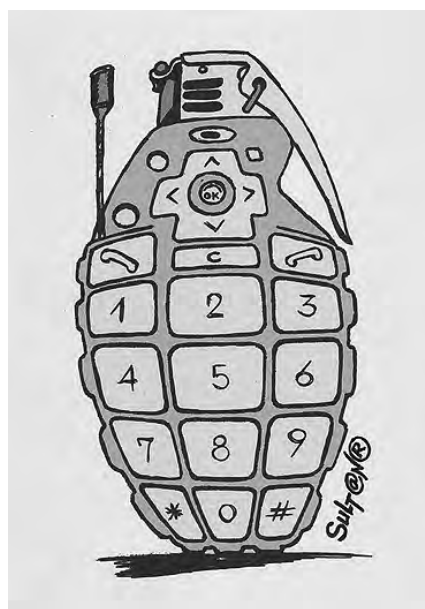
Ljeto je doba kada se svojim kućama vraćaju iseljenici iz ovih krajeva. Iako su razlozi za iseljavanje drugačije prirode, bio je to izazov da se napravi izložba na temu "Izbjeglice", pokušavajući da se u mračne i tužne životne sudbine, unese i zrnce duhovitosti.

Povodom dana nezavisnosti Makedonije 8. rujna u gradu Tetovo, koji se nalazi u podnožju Šar Planine, otvorena je izložba pod naslovom "Ljeto 2018".

OSKARIKA 2017

Prošla godina bila je uspješna po broju osvojenih nagrada, ali i po količini dobivenih priznanja. Članovi HDK su osvojili tri Grand Prix nagrade, dvije prve nagrade, pet drugih nagrada i tri treće nagrade, kao i niz priznanja.

Prema usvojenim kriterijima bodovanja najnagrađivaniji član HDK na međunarodnim festivalima u 2017. godini je Mojmir Mihatov, a slijede Nikola Listeš i Miroslav Georgievski.

XXV Konkurs za karikaturu Pljevlja 2018, Crna Gora Specijalna nagrada Rešad Sultanović (BiH)

FELIX U FRANKFURTU

U prostorijama Generalnog konzulata RH u Frankfurtu početkom ožujka je otvorena izložba jednog od najpoznatijih hrvatskih karikaturista, Srećka Puntarića Felixa.

U nazočnosti predstavnika diplomatsko-konzularnog zbora Frankfurta te predstavnika hrvatskih udruga i klubova, izložbu radova najprepoznatljivijeg hrvatskog karikaturiste kojeg posredstvom Felixa u Večernjem listu čitaju stotine tisuća ljudi, otvorio je generalni konzul RH u Frankfurtu Vladimir Duvnjak.

U svom kratkom ali sadržajnom govoru, Srećko Puntarić je kazao kako mu je ovo prva izložba u Frankfurtu te da potom slijedi izložba

u Mainzu, gradu prijatelju Zagreba. Istaknuo je kako izložba obuhvaća oko 40 karikatura, od kojih je veći dio objavljena u Večernjem listu. Neke karikature su prevedene na njemački jezik, a neke su vezane i uz sam grad Frankfurt, odnosno na temu su Frankfurta kao bankarske metropole.

Svojim Felixom već više od 20 godina uveseljava čitatelje britkim, ali ne i uvredljivim komentarima hrvatske, europske i globalne društvene svakodnevice. Proslavio je 40 godina umjetničkog rada izložbom "Felix u gostima", koja je bila otvorena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

KARIKATURIST MORA IMATI RADAR ZA MALOG ČOVJEKA

Srećko Puntarić-Felix, već dugi niz godina svojim britkim karikaturama nasmijava publiku diljem Hrvatske u jednom od najpoznatijih hrvatskih dnevnika Večernjem listu, a nedavno su njegove karikature stigle i u Mali Mihaljevec na poziv poznatog međimurskog karikaturista Damira Novaka. To nam je bila prilika da s njim porazgovaramo o profesionalnom bavljenju karikaturom.

Što ste htjeli poručiti ovom izložbom karikatura?

– Vrijeme je adventa, nešto što se u zadnje vrijeme vrlo komercijaliziralo. To više nije iščekivanje Božića, nego jedan marketinški trik koji nas sve skupa vodi u potrošačko društvo i nešto što nije tradicionalno u hrvatskoj kulturi. Riječ je o tome da se od Božića radi neka vrsta cirkusa. Karikatura je medij koji može na duhovit način reći istinu. Hrvatska ima vrlo bogatu božićnu kulturu i to smo izbacili iz svog društva. Mi smo danas totalno amerikanizirani. Prihvatili smo Djeda Mraza i sve što donosi Amerika i tehnologija. Moderan se čovjek gubi u svemu tome.

Biti karikaturist je težak posao, posebice kada svaki dan morate nasmijati čitatelje. Kako to komentirate?

– Hvala bogu, već dvadeset dvije godine u Večernjem listu i prije toga dvije godine u Vjesniku svakodnevno objavljujem karikature. Kada ide, onda ste jako radosni, a kada ne ide, onda se treba naučiti na maratonske staze i dugoročno trčati te moliti da ne padnete. To je nešto što čovjek u hodu nauči. Za sad ide.

Postoje li danas tabu-teme u karikaturi?

– Danas je sve skupa izokrenuto. Političari u Hrvatskoj i svugdje na svijetu sami sebe žderu. U principu nema političkih tabu-tema, ali ima nekih drugih koje nekad nisu postojale. Danas jednostavno ne smijete nazvati stvari pravim imenom. Nekad si mogao zbog određenih karikatura završiti u zatvoru jer je postojao verbalni delikt, a danas vas netko na nekoj moralnoj bazi pokušava uvjeriti u ono što nije istina. To je manipuliranje. Imamo sisteme obrnutih vrijednosti. Karikaturisti onda upravo u tome traže devijacije u društvu, koje vi u ozbiljnim medijima jednostavno ne smijete prikazati.

Izvadak iz intervjua u Međimurskim novinama, 10. siječnja 2018.

MOJMIR MIHATOV

130 KARIKATURA U KRUSHOUTEMU (BELGIJA)

Izložba poznatog i mnogostruko nagrađivanog zadarskog karikaturiste Mojmira Mihatova otvorena je u nedjelju 28. siječnja u European Cartoon Center u Kruishoutemu (Belgija). Ta je etablirana kuća, dobro upoznata s njegovim višedesetljetnim uspješnim i često nagrađivanim djelovanjem u karikaturi. Mihatov je za izložbu izabrao 130 karikatura koje je organizator i prihvatio.

Mojmir Mihatov rođen je u Zadru 27. rujna 1952. Osnovnu školu pohađao je u Zadru, a srednju školu primijenjene umjetnosti u Splitu. Pedagošku akademiju, odsjek likovnih umjetnosti završio je u Zadru. Karikaturom se počinje baviti kao srednjoškolac te je već 1967. dobio nagradu tadašnje revije Studio. Kasnije je dobio niz nagrada na smotrama karikaturista bilo u tuzemstvu bilo u inozemstvu.

Suradnik je brojnih novina i časopisa, Slobodna Dalmacija, Vjesnik, Zadarski list, Narodni list itd. Od 1980. stalni je član zadarskog Kazališta lutaka te je napravio četrdesetak lutkarskih kreacija. Dobitnik je brojnih nagrada za likovna postignuća u lutkarstvu. U početku karijere okušao se kao dizajner i aranžer te animator, crtač i redatelj u Zagreb filmu. Godine 1978. napravio je šestominutni crtani film Reklamomania.

Mihatov je član Hrvatskog društva karikaturista od osnutka. Prepoznatljivost njegovog crtačkog stila je nedvojbeno kao i njegovo idejno izražavanje. Njegova raznovrsnost i nadopuna karikature vidljiva je i kroz lutkarstvo.

Kao član Hrvatskog društva karikaturista u četiri navrata (2008., 2010., 2016. i 2017.) primio je priznanje OSKARIKA, kao najuspješniji član HDK na međunarodnim festivalima karikature.

1st INTERNATIONAL ORGAN DONATION
CARTON CONTEST 2018 Istanbul, Turska
Encouragement Award: Mojmir Mihatov
Tema: Doniranje organa

X INTERNATIONAL HUMOR FESTIVAL
AMAZONIA, Brazil
Honorable Mention Mojmir Mihatov
Tema: Ekologija

TKO SU PODVOJENE LIČNOSTI – KARIKATURISTI?

Hrvatsko društvo karikaturista broji oko sto članova. Znete li koje je zvanje među karikaturistima najzastupljenije? Njihova izložba održana je tijekom siječnja 2018. u Južnoj zgradi Fakulteta strojarstva i brodogradnje, a povodom Dana Fakulteta strojarstva i brodogradnje.

Možda ste pogodili da se radi o strojarima. Točno. Tijekom razgovora na otvaranju izložbe, proizašlo je da se devet bivših studenata tog fakulteta bavi karikaturom. Možda je najpoznatije ime Felix ili Srećko Puntarić. No još pet strojara s drugih fakulteta bavi se karikaturom. Zato je naziv izložbe Podvojene ličnosti – strojari karikaturisti. Među njima je bio i jedan od mojih vrlo uspješnih studenata na usmjerenju Prerada nemetala, Senaid Serdarević – Seno.

Kako je započeo raditi u tvornici plastičnih vrećica, istaknuo se likovnim rješenjima za taj, kod nekih vrlo drag, a za profitere ogavni proizvod, koji se radi od istog materijala kao i vreće za pijesak pri obrani od poplava.

Senina ilustracija prikazuje prvi simpozij u povijesti čovječanstva. Onaj kojeg je organizirao plemenski poglavica kada je prvi alatničar izradio iz komada kamena, prvo kameno rezalo. Karikatura je nastala 1995. kada smo znali da je najstarije rezalo staro 1,6 milijuna godina. Danas znamo da je prvo kameno rezalo načinjeno pred 3,3 milijuna godina u Lomekwi 3, Kenija. Koje je pitanje postavio poglavica? »Čuj alatničaru, kako si načinio rezalo?« Ili je pitao pleme:

»Što ćemo raditi s tim rezalom?« Odgovor na tu dvojbu jednak je i danas, možda još i više zbog prelaska u prividni svijet. Koga zanima od čega i kako je nešto načinjeno. Zainteresirane pojedince. Sve ostale, što ćemo s time učiniti.

Jedan detalj iz razgovorâ s Felixom. Na početku tog događaja rekao sam mu da se smanjuju šanse da strojari i dalje budu najzastupljenije zvanje. Kasnije mi je pristupio i rekao da sam ga zabrinuo. A koje je moje obrazloženje? Karikatura se može nacrtati rukom (svejedno uporabom obične ili digitalne olovke) za nekoliko minuta. Ali treba znati risati. Zanimljivo da nema definicije riječi risati. Riječ risati mogla bi označavati crtanje bez tehničkih pomagala. A to se tijekom prelaska u digitalni svijet sve manje upotrebljava. A za umjetnika je upravo risanje osnova bilježenja izvorne zamisli. No i strojari sve manje ríšu skice, napustili su pomagala poput trokuta ili ravnala i crtaju s pomoću računala.

Igor Čatić, umirovljeni profesor FSB (ZG-magazin, 23/01/2018.)

Senaid Serdarević - Seno

DAVOR ŠTAMBUK (29. 12. 1934. – 07.03.2018.)

Davor Štambuk, pionir erotske karikature u Europi, preminuo je u Zagrebu od posljedica gripe u 84. godini. U Francuskoj, u kojoj se afirmirao i stekao iznimnu popularnost, svrstavali su ga, uz Lassalvya i Hoviva, među tri najuspješnija autora erotske karikature. Objavio je knjige "Sex Made Man", izdane u Parizu, "Sex &..." u Zagrebu 1992., "Summertime" u Zagrebu 1994., "In Vino Veritas" u Zagrebu 1995., "Split Tease" u Splitu 2002.

Davor Štambuk sudionik je inicijativnog dogovora o osnivanja udruženja karikaturista u veljači 1984. godine, a proglašen je počasnim članom Hrvatskog društva karikaturista.

JOSIP MINKS (24.02.1946. – 24.04.2018.)

Josip Minks član je Hrvatskog društva karikaturista od osnutka. Bio je jedan od onih naših članova koji je svojim nepretencioznim pristupom i stavom, neopterećen bilo kakvim stereotipima, obogaćivao naše društvo toliko potrebnom raznolikošću.

Minks se nije opterećivao niti s čime će crtati, niti na čemu će crtati svoje karikature, a često čak niti s vremenskim rokovima njihovog slanja na razno-razne svjetske festivale, što samo dokazuje koliko je njegovo bavljenje karikaturom bilo motivirano čistom ljubavi prema toj istoj karikaturi, a nikada obaveza koja bi ga sputavala u načinu izražavanja.

OSORSKE KARIKATURISTIČKE VEČERI

Ako ste ovoga ljeta na Osorskim otocima (Cresu i Lošinju) ili u blizini, u Istri, na Kvarneru... svakako navratite i pogledajte karikature na 10. OSKARfestu, na temu Životinje na (pustom) otoku.

Izložbu godišnje razgleda više od 10.000 posjetitelja, domaćih i turista iz cijeloga svijeta. Interaktivno su uključeni glasovanjem za najbolju karikaturu, (najveći žiri na svijetu!) uz simboličnu nagradu - razglednicu, karikaturu... duhoviti suvenir, podsjetnik na boravak u Osoru, na Cresu i Lošinju.

Medij karikature pristupačan je svima, bez obzira na dob, spol, rasu, naciju, jezik... (karikature su bez riječi), teme prigodne za turističku destinaciju. Svake godine sudjeluje tristetina autora iz 60-ak zemalja svijeta. Stalna je tema OTOK, a mijenja se podtema, do sada su se izredale: Ljubav, Glazba, Kampiranje, Blago, Sport, Najvažnija stvar, Hrana i piće... sve na (pustom otoku). Ove godine poseban dio izložbe posvećen je preminulim hrvatskim karikaturistima, sudionicima OSKARfesta 2008 – 2018.

OSKARfest, međunarodnu izložbu karikatura, pokrenuo je 2008. Dragutin Dado Kovačević, akademski slikar grafičar i karikaturist. Izložba se kontinuirano odvija devet godina u Društvenom domu u Osoru, gdje su godinama ljeti boravili Oto Reisinger i Alojz Ševčik, legende hrvatske karikature.

Jedna rečenica iz Knjige utisaka 2016.: Thank you for doing the best job in the world... Make people happy! (Hvala vam za najbolji posao na svijetu ... Činite ljude sretnima!) mogla bi postati novim sloganom OSKARfesta.

SOLIN 2018

U sklopu Solinskoga kulturnog ljeta u galeriji Zvonimir početkom rujna otvorena je izložba izabranih karikatura koje su pristigle na 14. Međunarodni festival karikature SOLIN 2018.

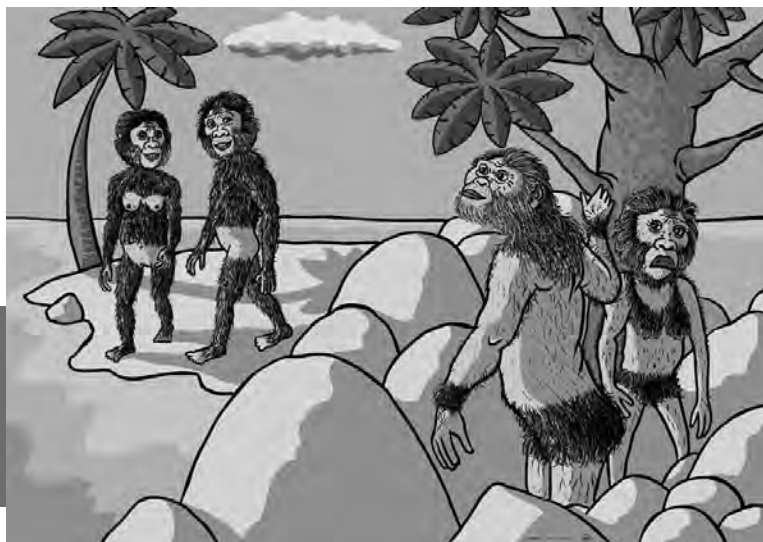
Umjetnički ravnatelj festivala Marko Ivić s članovima stručnog žirija odabrao je najbolje između 800 karikatura autora iz 50 zemalja, a glavnu GRAND PRIX nagradu dobio je splitski autor Slobodan Butir, koji se karikaturom bavi već 50 godina. Osvojio je četrdesetak nagrada na festivalima smijeha u Hrvatskoj i inozemstvu, a ovo mu je četvrta Grand Prix nagrada.

Prva nagrada: Slobodan Butir - Hrvatska
Home Culture Award:
Musa Gumus – Turska
Luc Decscheemeker – Belgija,
Michael Mayevsky – Ukrajina
Jitet Kustana - Indonezija

19. MEĐUNARODNI FESTIVAL AFORIZAMA
I KARIKATURA STRUMICA
(Makedonija) 2018
Diploma Miroslav Georgievski

The 4th International Competition
for Caricature
Kriva Palanka, MAKEDONIJA
Priznanje Damir Novak (Hrvatska)
Tema: Prije i poslije vjenčanja

KOMPJUTERSKO RAZMIŠLJANJE U ČAKOVCU

Za 3. Međunarodni festival karikature u Čakovcu konkuriralo je više od 1000 radova autora iz 65 država. Izložba je otvorena u prekrasnom prostoru Centra za kulturu Čakovec, uz nazočnost župana Matije Posavca, predsjednika Skupštine Međimurske županije Mladena Novaka, zamjenika gradonačelnika Grada Čakovca Zorana Vidovića, predstavnika Hrvatskog društva karikaturista, člana udruge STRIPoblaČAK, brojnih poklonika karikature i likovne umjetnosti te člana žirija festivala.

Idejni začetnik čakovečkog Festivala karikature, najpoznatiji međimurski karikaturist Damir Novak organizirao je treću međunarodnu izložbu karikature na temu kompjutersko razmišljanje. Uz Novaka, radove su žirirali Darko Drljević, karikaturist iz Crne Gore, jedan je od pet najkvalitetnijih karikaturista u svijetu, zatim Srećko Puntarić Felix kojeg većina čitatelja tiskovina zna kao karikaturistu iz Večernjeg lista. Članovi žirija su još i Zdenko Puhin, tajnik Hrvatskog društva karikaturista te Josip Toth, grafički dizajner iz Čakovca.

3. MEĐUNARODNA IZLOŽBA KARIKATURA, ČAKOVEC
Borislav Josipović (Hrvatska), Priznanje
Tema: Kompjutersko razmišljanje

– Od 1.062 karikature trebalo je odabrati 82 rada koji će biti predstavljeni na izložbi i festivalskom katalogu koji se šalje svim sudionicima izložbe. Stigle su kvalitetne karikature. U prvom krugu izabrali smo 400 radova, pa onda njih 82, od kojih je trebalo izabrati 8 najboljih, odnosno prve tri nagrade i pet posebnih priznanja. Došli smo do prvih devet selektiranih karikatura i u sat vremena nismo mogli ni jednu izbaciti. Napravili smo kompromis i odlučili da ta deveta karikatura bude na naslovnicu kataloga - ističe Novak.

NAGRADE:

1. Nagrada Sergeii Raiboko
Ukrajina
2. Nagrada Saša Dimitrijević
Srbija
3. Nagrada Musa Gumus
Turska

PRIZNANJA:

- Aleksei Kivokurtcev (Rusija)
Borislav Josipović (Hrvatska),
Esmaeil Babaei (Iran)
Ambrozije Ovidju Borta (Rumunjska)
Hicabi Demirici (Turska)

12th Biennial International Cartoon Contest FRAŠTACKÝ TRŇ
2018 / Slovačka
Honorable mention Damir Novak, Tema: Debljina

DVORSKE LUDE GRAFIČKOG SMJERA

Baš negdje u ovo vrijeme prije dvije godine umro je možda najbolji karikaturist kojega smo ikada imali, Otto Reisinger! Vrlo malo pažnje u javnosti i medijima posvećeno je tom događaju. Od same smrti čini se, tužnije je to što o nečijem djelu pišemo upravo tim povodom, no nekako, mislilo se valjda, Otto je bio toliko svakodnevno prisutan u našim životima da je za života sam o sebi i nama sve ispisao (iscrtao) što se dalo i moglo.

Ovih dana napustila su nas (kako se to eufemistički kaže) još dva vrsna hrvatska karikaturista: Ivan Pahernik (1938. Zagreb) i Davor Štambuk (1934. Split). Tanana lista članova Hrvatskog društva karikaturista počela se ozbiljno reducirati. Zapravo, promišljao sam se da li tim povodom uopće išta napisati jer rekoh, zašto nas baš taj konačni čin nuka na to, a te ljude medijski za života uglavnom ignoriramo? No eto, predomislio sam se. Naime, tolika hrpa besmislica napisana je ovih dana o Štambuku, zapravo ništa o njegovoj karikaturi, a uglavnom o njegovu hedonizmu i privatnom anarhizmu, da me je to dodatno rastužilo. O ljudima kojima je njihovo djelo katkada važnije od njihova života i koje će jamačno ipak koliko toliko ostati, piše se nažalost najčešće na temelju simboličke koju njihovi samozvani istomišljenici rabe, kako bi se to lijepo reklo, u „dnevopolitičke svrhe“. Pa je podosta pisano o Štambuku jer je bio poprilično široke geste kad je javnost u pitanju (što nije ni čudo s obzirom na to da je bio dvometraš), a baš ništa nije napisano o Paherniku jer je bio skroman čovjek i „dnevopolitički“ sasvim neinspirativan.

Ne želim ih uspoređivati, no svaki na svoj način bili su veliki karikaturisti. Štambuk posebno.

Istina je i logično je da svjetonazor i „privatno“ ponašanje umjetnika i javnih osoba ključno konstruiraju pa potom i obilježavaju njihova djela, ali djela i služe kako bi postala ekstrakt i ljudskog ponašanja i promišljanja pa da bi brojni, a ne odabrani mogli i dugo nakon što nas ne bude, sudjelovati u našim pijankama, „kurbalucima“, strahovima, podvojenostima, sumnjama i nadama. Našim porukama... koje se, barem se tako nadam, po nekom božanskom planu pomalo talože u našim genima i tako filtriraju budućim generacijama najbolje od ljudske povijesti.

Kako je karikatura doista „ekstrakt“ medijsko-umjetničkog očitovanja, onda je ona zbilja dragocjena u dešifriranju i očuvanju poruka o vremenima i ljudima u kojima je i s kojima je nastala.

Istina je i to da karikatura nije „imala sreće“. Ne želim tu niti u pozitivnom niti u negativnom smislu mistificirati vlastitu poziciju karikaturista, ali njezino „zlatno“ razdoblje bilo je toliko kratko da ga možemo opisati više „pozlatom“ medijskog života. U vrijeme kad je novinska karikatura nekako uspjela doći uz bok „pisanjoj“ kolumnistici u doba procvata novinskih tiraža, bilo je malo urbanih poklonika i čitatelja koji su umjeli dešifrirati te slojevite grafičke poruke, pogotovo one bez riječi. A

Davor Štambuk

opet danas, kad je ta vrst konceptualizacije naše javne komunikacije bogomdana, zbog sveopće globalizacije i agresivne ambicije drugih komunikacijskih sustava, za karikaturu „čitatelji“ nemaju više toliko niti strpljenja niti živaca. Ona doista nije revolucionarna, nema javni potencijal zastrašujuće uvrede niti bezbožne pornografije. Njena možebitna „vulgarnost“ benignija je od djetinjih grafita po zidovima naših zgrada.

Sudbina karikaturista nekako je poput sudbine pjesnika. Premda je pjesništvo najdragocjeniji iskaz literarnog komuniciranja, pjesnici mogu dostojno preživjeti sa svojim egom tek ako su bezizlazno nesretni, bolesni ili ako su umrli mladi. „Stari“ i dugovječni pjesnici uglavnom se stide svoga talenta pa u svojim „kurikulima“ radije navode „prevođenje“ i slične vještine.

Nedavno sam posjetio jednog našeg (teoretski) poznatog i velikog slikara. U poznim je godinama i već dugo ne slika. Potpuno je zaboravljen i životari od male penzije. I najveća mu je strast u novinama riješiti onu malu grafičku zagonetku u kojoj vam ponude dva naizgled ista crteža koji se razlikuju u recimo deset detaljčića. Sat vremena mi je zanosno pokazivao tu svoju strast i tumačio kako se svakodnevno takmiči sa samim sobom u rekordu rješavanja. Po prvi puta u životu ozbiljno sam promotrio tu novinsku grafičku igricu. I – gle! Baš svaki put kraj nje bila je jedna mala, majušna karikatura s malim dijalogom, uvijek na temu seksa i erotike, gdje su žalosni protagonisti uglavnom vremenšni muškarci u vječitoj konfuziji glede primarnih seksualnih ženskih atributa. Moj prijatelj slikar nikada, nikada u svojoj opsesivnoj konzumaciji novina i rješavanja malih grafičkih razlika nije primijetio tu karikaturu! A vjerojatno je neće primijetiti niti militantne ženske udruge koje se bore protiv „stereotipova“ i godinama nakon što muškarcima spermogram padne na samu nulu. Što im je čini se, i krajnji cilj. Final Fantasy.

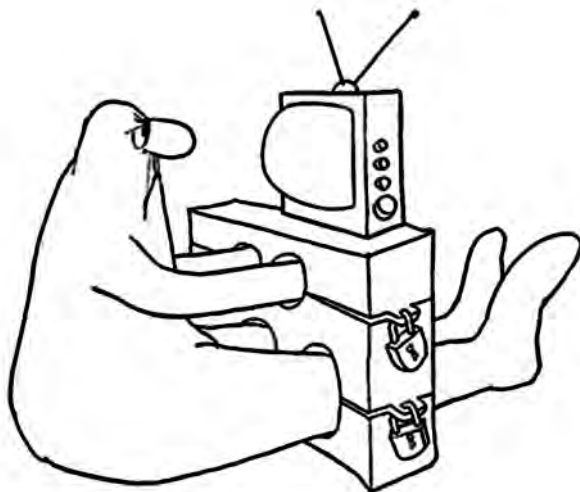
Kako se prostor u novinama za karikaturiste ozbiljno smanjio, onda su se preostali fanatici, te samozatajne i skromne dvorske lude vratile u cijelosti svojoj izvornoj ljubavi: crtanju karikatura za odabrane i dobronamjerne, bez grafičkih kompromisa koje nameću mediji. Te karikature šalju na rijetke natječaje i uglavnom se poput članova simpatične sekte, dive sebi samima. Neki imaju i sreće pa im prirede kakvu izložbu, ali u pravilu nedostojno opremljenu, pa ti mali formati više po zidovima između prozora, nalijepljeni selotejpom po uglovima koji otpadnu već nakon otvaranja, a rijetki posjetitelji koji stvarno hoće uživati u intelektualnom dešifriranju tih poruka moraju se sagnuti i uprijeti nosom u zid da bi poruku iščitali. A danas po zidovima već vješaju i kopirane karikature. Originali su se zauvijek izgubili u dostupnim skenerima koje već imaju i najsiromašniji karikaturisti u pravilu solidno oboružani znanjem o tajnama fothosopa.

Premda je medijski (novinski) karikaturist Štambuk bio vrlo uspješan (uglavnom u Francuskoj), a kako je svakome najvažnije što o tebi kažu u tvome selu, onda je i on u zadnjim godinama života pristajao na izložbe svojih originala na svakojakim mjestima, žrtvujući genijalnost tih crteža za malo pažnje svojih okrutnih sunarodnjaka koji su se u svemu nastojali s njim poistovjetiti osim u savršenosti grafičkog stila, radišnosti i briljantnom stilskom rafinmanu. I koji su u svemu tražili profanu „redikuloznost“ kao djetinju utjehu za vlastitu ispraznu svakodnevnicu (ispričavam se na kratkoj digresiji: kao što nastoje u posljednje vrijeme od Miljenka Smoje napraviti „velikog Hrvata“ umjesto da se jednostavno podsjetite njegovih izvanvremenskih opservacija o svakodnevici Dalmacije).

Ivan Pahernik je bio doista „dobri duh“ naše karikature. Bio je jedan od onih koji je drugima organizirao izložbe, pomagao u objavljivanju, poklanjao ideje. Nesebično se znao diviti kolegama, ohrabrujući ih u njihovim grafičkim stand up komedijama. Bio je u redakcijama svih naših poslijeratnih humorističkih listova koji su živjeli u naivnoj iluziji da predstavljaju nekakvu opoziciju sustavu kojemu jedni još uvijek s divljenjem tepaju, a drugi ga proklinju. Što su mogle novine koje su se zvale „Paradoks“, „Kerempuh“, „Čvorak“, „Žalac“?.. Podsjećaju me na tragično naivnog građanina Praga (to je zabilježeno u jednom glasovitom filmu) koji je stao pred ruski tenk, dignuo ruke u zrak i pristojno, ali odlučno povikao: „Molim! Da si se odmah zaustavio!..“ Mo'š misliti kako se tenk zaustavio...

Danas, lišeni tog grča u želucu zbog spoznaje o naivnom „angažmanu“, vidimo kako su Pahernikove karikature bile izvrsne. S obzirom na to kako je malo objavljivao, Pahernik je razvio začuđujuće prepoznatljivu ikonografiju karikatura „bez riječi“, oštrog i robusnog outlinea, potpuno reducirane u poruci i komunikaciji. Svojevrsne haiku intelektualno – vizualne igre koje su se obraćale ljudima koji su se imali snage osmjehniti kad bi spojili te grafičke sinapse u zapletenu poantu. Baveći se globalnim temama, Pahernik je naravno „ciljao“ bliske mu mete, koje se naravno, nisu osmjehivale već su se tim papirnatim strelicama grohotom smijale. Jamačno, niti jedan karikaturist nije završio na Golom otoku osim nesretnog Alfreda Pala koji je tamo došao „zabunom“ i ostao bez rebara i zubi.

Ako ćemo u svijet karikatura Ivana Pahernika unijeti i zrno moguće teorije, onda možemo upravo njegov

Ivan Pahernik

svjetonazor karikaturista nazvati svojevrsnom Školom, što bi se teško moglo reći baš za čitavu hrvatsku karikaturu koja nastaje između krajnosti novinske trivijalnosti i izazova ambicioznih likovnih uradaka. Po kojim još karakteristikama bismo taj medijski svjetonazor mogli nazvati „školom“? Po nekakvom sličnom grafičkom rukopisu i uporabi simboličkih alata u traženju sugovornika koji će pristati na tu intelektualnu „slagalicu“ gdje nas na kraju ne čeka grohotan, klaunovski smijeh, već blagotvoran osjećaj zadovoljstva zbog prepoznavanja poruke bliskog nam suputnika.

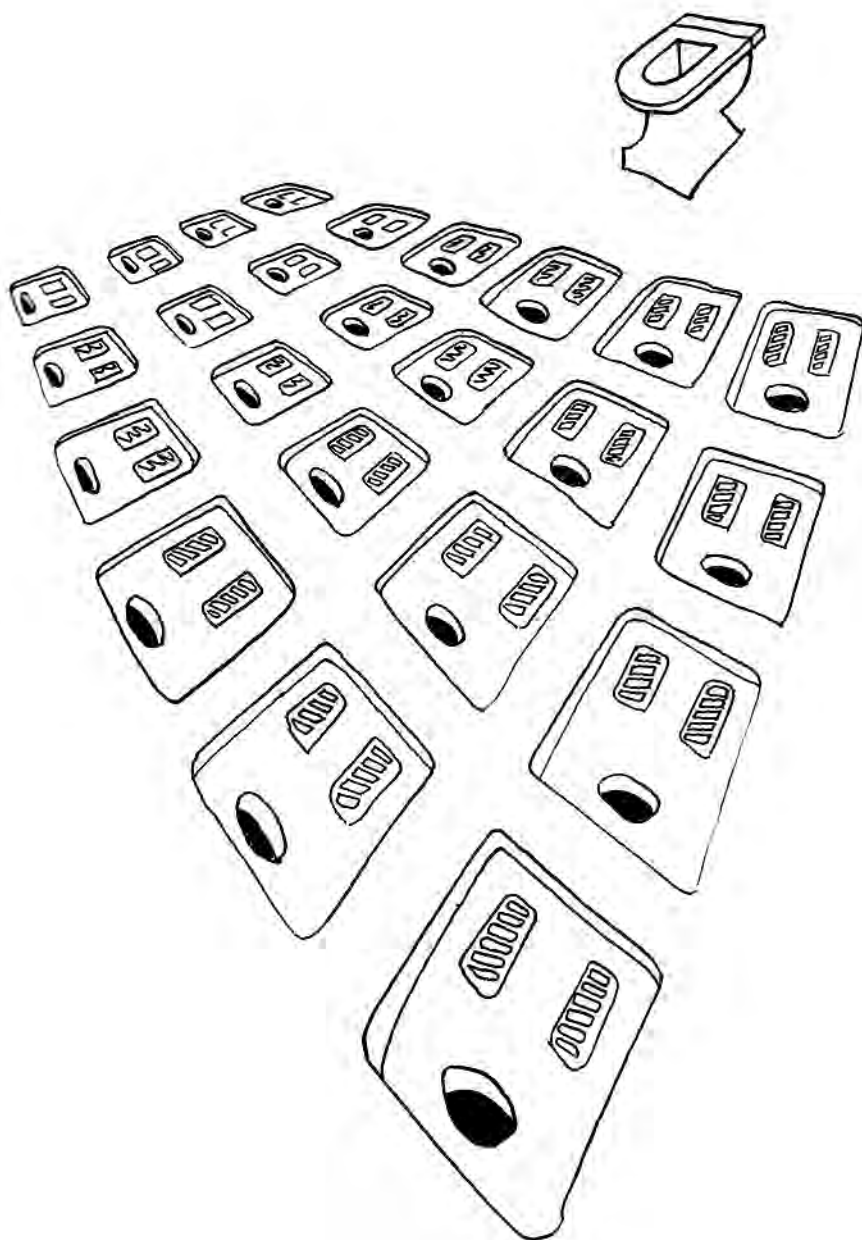
U tom smislu, uz Pahernika svakako valja spomenuti i karikaturiste: Slobodana Butira, Franu Cebala, Dadu Kovačevića, Milana Lekića, Ivana Šarića (što da vam kažem – i on je umro nedavno), Nikolu Listeša, Žarka Luetića, Mojmira Mihatova, Živka Nimca, Marka Ivića, Zdenka Puhina, Davora Trgovčića... Izvan „škole“ koju ilustriram upravo Pahernikom, ostavit ću genijalne portretne karikaturiste kao i trojicu karikaturista koji imaju sreću raditi u našim najtiražnijim dnevnicima kao svakodnevni kolumnisti. O dvojici od njih pisat ću, obećavam, u sličnoj prigodi kao što je ova...

Nađite u sebi malo strpljenja i zapiljite se u te mrlje na papiru, i kad vam se fokus izoštri, jamčim vam neusporediv intelektualni doživljaj. Ako vam te karikature ipak „nisu jasne“ pokušajte ih glasno opisati. Doći ćete do poante. Isplati se. U strahu od takvih moljakanja, ja sam, za razliku od Pahernika i Štambuka, „popustio“ i u svoje karikature „pripustio“ zeru dijaloga. Koji put i previše. U takozvanim „oblačićima“ (koje smo preuzeli iz iskustva

stripa). I nisam pogriješio. Često vidim (u kafićima) kad ljudi „čitaju“ moje karikature, doista obrate pozornost samo na te „oblačiče“. Crtež i ne pogledaju. A što da vam kažem, kad me je i jedan obrazovani sugrađanin, zadivljen valjda mojom produktivnošću, upitao: „Je li to ti radiš sve iz glave?..“ Kad većina čitatelja ne bi „razumjela“ moje karikature to bi za mene ipak bilo krajnje frustrirajuće i ponižavajuće.

Zanimljivo, Reisinger nije volio „oblačiče“. On bi na stražnjoj strani originala napisao dijalog koji bi se u novinama ispod karikature tiskao sofisticiranim fontom. Odbijanje dijaloga u karikaturama karikaturista koje eto, ubrajam ipak u nekakvu „školu“, držim kako dolazi iz ishodišta i poticaja upravo suprotnog mojemu: oni se ne boje poniženja „nerazumijevanja“, a dijalog (i „oblačiče“) drže atakom na grafičku konzistentnost svojih karikatura.

Za razliku od Pahernika, Štambuk je veći dio svog (pristojno dugog) života neloše preživio od karikature. Još krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća otisnuo se u Pariz i zahvaljujući jednoj uglednoj nagradi (Grand Prix Bellus tjednika „France Dimanche“) vrlo brzo stao uz bok vodećim karikaturistima toga kruga (Hovivu, Lassalvyju...) A potom je puna tri desetljeća

Ivan Pahernik

crtao za „Ici Paris“. Mnogi će danas reći da je crtao i za naše novine, ali je istina da su naše novine (najčešće neovlašteno što ga je jedilo), jednostavno, pretiskivale njegove karikature iz francuskih novina. Već početkom osamdesetih, Štambuk se vraća kući i do kraja života živi u Zagrebu (premda su mnogi umislili da je živio u Splitu i to baš na Matejuški).

Naravno, bilo bi zanimljivo analizirati kakav je to čudesan odnos „javnog temperamenta“ kojem smo svjedočili u privatnom Štambukovu životu utjecao na njegov umjetnički izričaj. Spominjem to zato što bi tu mnogi našli velikih proturječnosti. U javnosti opisan kao čovjek sklon boemi, promiskuitetu, kapljici, fjaki i slično... iz dana u dan, iz tjedna u tjedan crtao je poruke nevjerovatne stilske preciznosti, profinjene stilizacije i vrhunskog grafičkog stila.

Dakle, ili je njegovo „javno ponašanje“ bila djetinjasta mimikrija, ili su baš njegove karikature bile azil istinskog i pravog Štambuka. Bit će prije da smo ga u svojoj površnosti, jednostavno pogrešno procjenjivali. Kao i mnoge ljude, uostalom.

Kao i o svakom umjetniku, kad analiziramo i njegove karikature, valja nešto reći o njihovoj „tehnologiji“ (kako su nacrtane) i o njihovim porukama (o čemu one govore).

Svaki (likovni) umjetnik osim bogomdanog dara zapažanja i osobne transpozicije toga iskustva, svakako treba i vještinu izričaja. O tome se inače malo govori. Ne vrijedi to samo za likovne umjetnike, to vrijedi za sve umjetnike. Van Gogha su smatrali „ludim“ jer nikako nisu mogli povezati njegovu kreativnu genialnost i radnu disciplinu, pjesnik glazbe Chopin rekao je jednom da ako hoćeš ne samo maštati o vlastitom djelu nego

ga i ostvariti, moraš proći kroz matematički (!) postupak. Dakle, racionalno i kreativno kod umjetnosti su saveznici i predstavljaju dobitnu kombinaciju. To naravno, ne razumiju netalesnirani i neradišni.

Pogledajte stoga tu preciznost i sigurnost u Štambukovim crtežima! Svaki detalj je dimenzioniran filigranskom preciznošću u dosluhu s porukom.

Da, većinu svojih karikatura posvetio je relaksaciji svog „muškog“ bića u odnosu na najveći usud muškog roda, njegov blagoslov i njegovo prokletstvo – a to su žene! Te karikature nisu stereotipi niti ponižavaju žene. Ničega tu nema vulgarnog. Štambuk žene obožava, on im se divi, o njima ovisi, ali svojim crtežima nastoji umanjiti strah od tog misterija. Njegove karikature su autentični prilog likovnoj zbirci erotske poetike u cilju osmoze razumijevanja između spolova.

Koliko god će se nekome činiti da i ja sada „konstruiram“, i koliko god se čini da Štambuk pri tom nosi manihejsku zastavu, ja vidim zadivljujuće tragove bogobožnosti, građanske pristojnosti i gentlemenstva.

Naravno da je u hiperprodukciji koju nosi profesionalizam morao u život svojih karikatura unijeti i element određenog klišeja. Na primjer: ako je žensko spolovilo stilizirani „trokut“, onda tu činjenicu Štambuk nudi kao grafički znak koji može potom reciklirati na višoj razini svojih temeljnih ideja. Trokut kao prometni, urbani, kulinarski, itd. pojam. Isto tako je i sa ženskim grudima, kao i prostorima određene stimulirane

Davor Štambuk

požude: plažama, restoranima, uredima, i naravno bračnim krevetima.

Kako su godine odmicale, Štambuk je doista temu svojih karikatura „proširio“ na kulinarstvo, pogotovo vino, ali nikada nije radio, na primjer političke karikature. Da bi odbio nedostojna opravdavanja u tom smislu znao je reći: „Vrlo je teško u mojim godinama crtati karikature o seksu i to na temelju sjećanja. A sjećanje me sve slabije služi...“

Kako ovaj moj tekst ipak ne bi bio svojevrsna komemoracija meni dragim kolegama, posegnite za nekom od knjiga karikatura ovih majstora. Nema ih puno: Pahernik je tiskao dvije, a Štambuk svega pet – šest...

Joško Marušić (Vijenac 629 - 12. travnja 2018.)

RASIZAM?

Karikatura Serene Williams koja je objavljena u australskim novinama Herald Sun podigla je prašinu zbog optužbi da je rasistička. Nacrtao ju je karikaturist Mark Knight i na njoj vidimo slavnu tenisačicu koja bijesno gazi po reketu, što je i učinila u finalu US Openu.

Odmah nakon objave je, videći u kojem smjeru sve to ide, Mark je pokušao ljudima objasniti kako je tema njegove karikature njezino loše ponašanje na terenu, a ne njena rasa.

Domaći karikaturist Joško Marušić slaže se s tom izjavom i ističe kako on u onome što je njegov australski kolega nacrtao ne vidi ništa rasističko.

- Mislim da je krajnje licemjerno suzdržavati se od karikaturističke oštice samo zato što je glavna akterica - crnkinja! Valjda se ne stidi toga? Slične stvari događaju se vrlo često kad su općenito "ženska prava" u pitanju pa čak i čitava skala stvarnog i nazovi "antisemitizma". Javne osobe nikako ne bi smjele biti tankočutne na javne uvrede! Tko želi potpuno socijalnu korektnost neka živi u potpunoj anonimnosti - smatra Marušić.

Mark Knight

ONI

Splitska slikarica Tisja Kljaković Braić nedavno je izdala knjigu 'Oni', zbirku od stotinjak karikatura. Svojim je naoko jednostavnim karikaturama koje objavljuje na društvenim mrežama uspjela doseći nevjerojatnu popularnost. Knjiga Oni objedinjuje svakodnevne crtice iz života jednoga bračnoga para. "Oni" su svatko od nas, sa svim svojim manama, opsesijama, malim ritualima, smiješni, a dirljivi istovremeno, njih dvoje je bilo koje dvoje.

U njezinim crtežima su On i Ona, muškarac i žena, u stotinama dnevnih situacija: oni su tipični, dragi, svakodnevni, prepoznatljivi, oni su Mi.

"Jednostavnim crtežom i kratkom rečenicom Tisja Kljaković Braić doseže savršenstvo, ogoljuje sebe, a onda i svakoga od nas pogađajući bit međuljudskih odnosa te donosi smiješak na lica svojih čitatelja/gledatelja, nepretenciozno pričajući jedinstvenu, a opet univerzalnu priču o odnosu dvaju ljudskih bića", piše Frane Dulibić.

Tisja Kljaković Braić

MLADI U KARIKATURI

Selektirana djela 3. Međunarodne izložbe karikatura na temu kompjutorsko razmišljanje predstavljene su u izložbenom prostoru Centra za kulturu Čakovec. U kategoriji sudionika do 16 godina pristiglo je 116 radova od mladih autora iz Kine, Rusije, Libije, Sirije, Srbije i Hrvatske.

Tijekom ljeta je u OŠ Strahoninec organizirana radionica za djecu u suradnji s mladom karikaturisticom Lanom Hohnjec, članicom HDK. Održale su se i radionice karikature u čakovečkoj knjižnici. Rezultat toga je prva i treća nagrada koju su osvojile mlade Međimurke Hana Horvat (1. nagrada) i Lea Lehkec (3. nagrada).

DUGOVJEČNA SURADNJA

Fašnički dani u Ivanić-Gradu svake su godine prilika za gostovanje izložbe članova Hrvatskog društva karikaturista. I ove godine tradicija je nastavljena, a ovo je zasigurno najdugovječnija suradnja HDK s bilo kojim izložbenim prostorom, odnosno kulturnom ustanovom u cijeloj Hrvatskoj.

U utorak, 06.02.2018. u galerijskom prostoru Pučkog otvorenog učilišta Ivanić-Grad gradonačelnik Ivanić-Grada Javor Bojan Leš otvorio je izložbu karikatura, a izložbom su započeli fašnički dani te je Gradonačelnik „predao“ ključeve Grada Princu i Princezi fašnika a fašnička udruga Žaba izvela je prigodan program.

Izložbeni prostor zabljesnuo je novim karikaturama vrsnih majstora Hrvatskog društva karikaturista a u goste su ove godine došli: Davorin Trgovčević /predsjednik HDK/, Ana Gezi, Krešimir Kveštek i Ivan Sabolić. Svoje umijeće u crtanju portret karikatura, gosti iz HDK pokazali su nakon otvorenja poklonivši dvadesetak karikatura posjetiteljima izložbe, a domaćini su iznijeli neizostavne krafne.

KVEŠTEK I BRAOVIĆ U MALOM MIHALJEVCU

U Društvenom domu u Malome Mihaljvcu, 11.travnja otvoreni su Dani humora, manifestacije koja je trajala tri dana, a započela je kreativno – radionicom crtanja karikatura za djecu koju je održao Krešimir Kveštek iz Vrbovca.

U večernjem terminu službeno je otvorena izložba karikaturista Krešimira Kvešteka koji se rado odazvao pozivu Damira Novaka, poznatog karikaturista i prvog organizatora ove manifestacije.

– Danas pored rada s djecom, na izložbi predstavljam i svoje karikature. Moje prvo djelo te vrste izašlo je u „Glasu Slavonije“ 1992. godine, a radio sam i za „Novi list“ i za „Vjesnik“. Hrvatsko društvo karikaturista inače organizira izložbe karikatura i izvan Hrvatske, pa sam tako svoje radove predstavio u Belgiji, Turskoj, Austriji, Francuskoj, Crnoj Gori i drugdje.

Povodom Dana žena Udruga žena Mali Mihaljevec organizirala je izložbu karikatura, stripova i ilustracija Marine Braović Hajdarović.

Odgovornica predškolske djece Marina Braović Hajdarović iz Čakovca rođena je 17. srpnja 1975. godine. Stripom, karikaturom i ilustracijom bavi se honorarno, a umjetničkom djelatnošću aktivno se bavi od 1996. godine kada, radeći kao novinar u lokalnom listu Međimurske novine, počinje u istom listu objavljivati karikature. Do sad je objavljivala u: Večernjem listu (kratki stripovi „Ženski planet“, „Mima“ i karikature), tjedniku Tena (kratki strip „Tena“), tjedniku Lady (kratki strip „Josipa“), mjesečniku Smib (strip „Vještica“), mjesečniku Radost (strip „Prijateljice“), Modra lasti (strip „Što ću biti kad odrastem“) ...

19. MEĐUNARODNI FESTIVAL AFORIZAMA I KARIKATURA STRUMICA (Makedonija) 2018

ZLATNA PLAKETA
Milan Alašević (Slovenija)

BRONČANA PLAKETA
Slobodan Butir

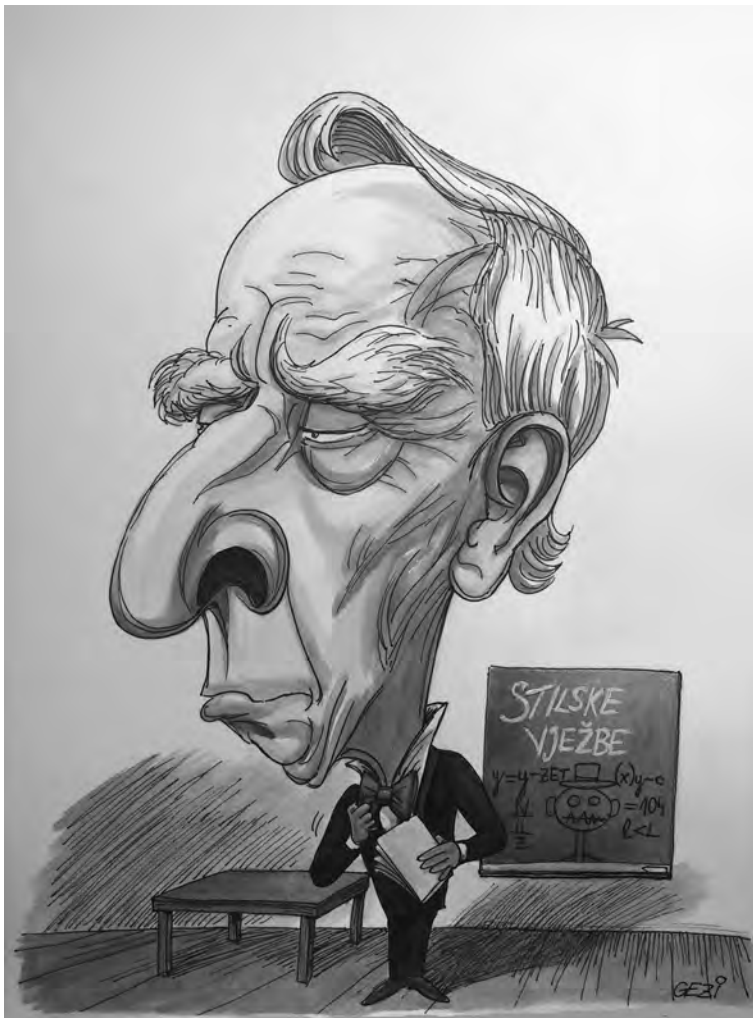

SMIJEH NIJE GRIJEH PO DRUGI PUT

9. Tjedan smijeha Kerekesh teatra u deset dana obišao je 11 gradova Varaždinske županije i održao 50 predstava. Zadnja predstava je pravi trenutak da se uruče nagrada za najbolju karikaturu 2. izložbe karikatura „Smijeh nije grijeh“. Na izložbu su pristigla 62 rada od 25 autora iz Hrvatske, a za najbolje radove glasala je publika, njih više od 600.

– Prošle godine smo počeli ovu suradnju sa „Teatrom Kerekesh“, a s obzirom na to da smo sada drugi puta ovdje, možemo se nadati da ćemo to ubuduće raditi tradicionalno, na obostrano zadovoljstvo. Kao jedan od nagrađenih autora, u ime svih nagrađenih zahvaljujem svima koji su glasali. Kako sam nagradu dobio i prošle godine, razmišljao sam da se možda preselim u Varaždin, ovdje me očito najbolje razumiju – rekao je Trgovčević s pozornice HNK u Varaždinu.

Nagrade su dobili: Ana Gezi (nagrada publike za najbolju portretnu karikaturu), Davor Trgovčević (nagrada publike za najbolju geg karikaturu) i Branko Lozinski (2. nagrada za geg karikaturu), a priznanja Borislav Hegedušić, Dado Kovačević, Ana Gezi i Branko Meštrović

KEREKESH TEATAR, Varaždin 2018

Ana Gezi (nagrada publike za najbolju portretnu karikaturu)

LOV I RIBOLOV

Lovna sezona u Hrvatskoj već tradicionalno počinje s varaždinskim Sajmom lova i ribolova u listopadu. Stotinjak izlagača svojim prezentacijama proizvoda i edukacijskim programima ovaj specijalizirani sajam čine središnjim hrvatskim događanjem takve vrste. Štoviše, sajam u Varaždinu već je više od 20 godina mjesto susreta i ugodnoga druženja zaljubljenika u lov, ribolov i prirodu.

Naš član Željko Pilipović posjetio je sajam, koji se sada održava u Areni Varaždin. Bio je ugodno iznenađen kad je na jednom štandu ugledao 15 karikatura, koje očito datiraju iz davnih dana kada je popratna manifestacija Sajma lova i ribolova bila izložba karikatura koju je organizirao Borislav Šimenc u razdoblju od 1996. do 2000. godine.

Nigdje nije bilo najave izložbe, pa se stječe dojam da su karikature izložene zato što organizator nije uspio iznajmiti štand, pa da im ne stoji prazan.

IZLOŽBA U SOFIJI

Izložba pod naslovom „Europa karikaturistima“ otvorena je u kući Europske komisije u Sofiji. Izložene su karikature iz 14 zemalja poslane od veleposlanstava, kulturnih institucija i umjetnika. Izložba je postavljena u organizaciji njemačkog veleposlanstva u Bugarskoj, u suradnji s francuskim veleposlanstvom i Predstavništvom EK u Sofiji. Na otvorenju je rečeno: Karikatura je oružje u našim rukama, jednostavno to je način da komuniciramo u demokraciji.

Hrvatski autori na izložbi sudjeluju zahvaljujući Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Republici Bugarskoj koje je zamolilo Hrvatsko društvo karikaturista da pošalje nekoliko karikatura za sudjelovanje i predstavljanje. Hrvatsku su predstavili karikaturisti Srećko Puntarić, Žarko Luetić i Slobodan Butir.

DARKO DOŽAIĆ U SPC „GORANKA“

Tri i pol godine nakon što je u listopadu 2014. godine organizirao svoju prvu samostalnu izložbu karikatura, ravnogorski profesor likovne umjetnosti i član Hrvatskog društva karikaturista Darko Dožaić u prostoru Sportsko-poslovnog centra »Goranka« u Ravnoj Gori izložio je novih četrdesetak radova.

Druga Dožaićeva izložba karikatura nudi, poput prve, dobre karikature, a to znači i dobru zabavu. Obilazak izložbenog prostora počinje, nastavlja se i završava s onim što svi liječnici preporučuju kao najbolji lijek – smijehom. A taj je smijeh rezultat duhovitosti koja izvire iz zdravog pogleda na svijet, pogleda u okviru kojeg mora biti sklonosti vicu, pošalici, ironiji, sarkazmu... jer bez toga karikatura ne postoji.

Dožaić gleda svijet oko sebe i kritizira suvremeno društvo, posebno onaj dio vezan uz »čuda« tehnologije, ali i čovjeka te čovječanstvo kao dio svijeta kojeg dijelimo s brojnim drugim biljnim i životinjskim vrstama. Pritom je, na žalost, čovjek najčešće opasna štetočina pa je kroz Dožaićeve crteže i poruke izvrnut opravdanoj kritici.

MIODRAG VLADETIĆ – MAC (1935. – 2018.)

Miodrag Vladetić-MAC rođen je 12.2.1935. godine u Prištini. Pedagoški fakultet završio je u Rijeci, a radni vijek proveo je u Osijeku kao profesor likovne kulture. Sudjelovao je na međunarodnim izložbama, a samostalne izložbe imao je u Osijeku 1980., 1987. i u Beču 1997. godine.

Svoje portret uratke objavljivao je u novinama, a ljeta provodio na obali Jadranskog mora crtajući portret karikature domaćih i stranih gostiju.

KRUNOSLAV SILI (1941. – 2018.)

Završivši srednju tehničku školu Kruno se opredijelio za matematiku i fiziku i upisuje Pedagošku akademiju u Osijeku. Jedno vrijeme radio je kao profesor u Čepinu i Osijeku, a potom kao direktor osnovne škole u Dražu. Nakon toga se zaposlio na poslovima stambene problematike sve do umirovljenja 1995.

Čitav život bavi se i slikanjem i to gotovo u svim tehnikama, osim u ulju. Poseban trag ostavlja u karikaturi, crtežu i grafici. Svoju prvu samostalnu izložbu imao je još kao apsolvent na Pedagoškoj akademiji 1964. godine. Dugo je svoje radove objavljivao u dvotjedniku koji su objavljivale Hrvatske šume. Sudjelovao je na mnogim domaćim i međunarodnim izložbama, a 1999. godine osvojio je nagradu na međunarodnom festivalu u Varaždinu.

5th KalDer BURSA INTERNATIONAL CARTOON CONTEST – TURSKA
Priznanje Nikola Listeš, Tema: Upravljanje promjenama

OTAC POLITIČKE KARIKATURE

James Gillray, rođen 1756. u Londonu, postao je slavan po karikaturama na bakropisima izrađenima uglavnom od 1792. do 1810. – izradio ih je čak oko 1500. Karikature su mu gotovo uvijek bile političke ili društveno-satirične naravi te su nemilosrdno ismijavale brojne političke ličnosti i običaje toga vremena. Na karikaturi, prikazani su Napoleon i britanski premijer William Pitt kako gramzljivo mačevima režu zemaljsku kuglu, simbolizirajući podjelu svijeta između dvije velike sile. Gillray je posebno ismijavao škrtost i neznanje engleskog kralja Juraja III., Napoleonove imperijalističke ambicije te obje velike političke stranke u Engleskoj (vigovce i torijevce). Jednom je prilikom toliko razjario Napoleona da je ovaj pokušao natjerati britanske vlasti da zabrane takve karikature.

Gillrayjevo stvaralaštvo stupilo je na umjetničku pozornicu Europe u vrijeme kada je su satiričari smatrali karikaturu inferiornim medijem. Upravo je Gillray svojom dovrtljivošću i smislom za pre naglašavanje fizičkih karakteristika zbog komičnog učinka uvelike zaslužan za oblikovanje karikature u snažno oruđe političke kritike.

Počeo se baviti karikaturoom već 1786. godine, a od 1792. postala mu je glavno zanimanje. Gillrayju je 1810. naglo oslabio vid. Kako nošenje naočala nije pomoglo, očajni karikaturist je predao se alkoholu i ubrzo postao neuračunljiv. Umro je 1815. godine.

Boris Blažina, Povijest.hr

IVAN PAHERNIK

(06.07.1938. - 09.03.2018.)

U Zagrebu, u 80. godini, preminuo je Ivan Pahernik, primijenjeni grafičar, karikaturist, prozaik i pjesnik. Rođen je u Zagrebu na Trešnjevci 6. srpnja 1938. Sedmoljetku i srednju grafičku školu, u zadnjoj generaciji litografa, završio je u Zagrebu. Bio je član redakcije Paradoksa, Kerempuha, Čvorka, Paradoksa II i Žalca.

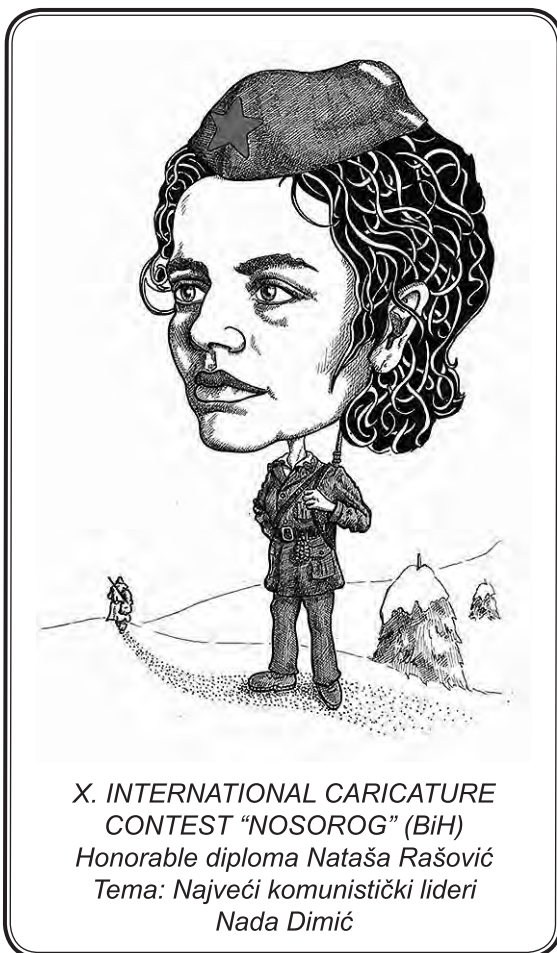
Prema autobiografskim pričama iz knjige „Još Hrvatska ni propala“ 2000. Neven Hitrec snimio je film „Snivaj, zlato moje“ koji je bio nagrađen s pet Zlatnih arena i najvišom ocjenom publike - Zlatnim vratima Pule.

Nacrtao je brojne karikaturalne cikluse, objavio knjige: „Zbrka bez riječi“, 1964., vlastito izdanje; „Cirkus“, Zagreb, 1975.

Svima koji su ga poznavali, Ivan Pahernik ostat će u sjećanju kao osoba živoga duha i iskričave inteligencije. Ta se osobnost oslikava i u njegovoj karikaturi.

James Gillray (1756. – 1815.)

„BLACK SAILS“ U GRADSKOM MUZEJU, SISAK

Na ovogodišnje 4. izdanje Međunarodne izložbe karikatura MIKS „Black Sails“ pristiglo je 2.388 radova, a 105 najboljih moglo se tijekom srpnja pogledati u Gradskom muzeju Sisak.

Predsjednik Udruge MIKS Nenad Ostojić rekao je da je na ovogodišnji natječaj na temu gusara u Hrvatsku pristiglo 2.388 radova, od 885 autora iz čak 87 zemalja svijeta.

Prva nagrada: Igor Smirnov (Rusija)

Druga nagrada: Marcin Bondarowicz (Poljska)

Treća nagrada: Sławomir Makal (Poljska)

Posebna priznanja:

Luc Vernimmen (Belgija), Andrei Popov (Rusija), Elena Ospina (Kolumbija), Marco De Angelis (Italija), Grzondziel Krzysztof (Poljska), Eshan Ganji (Iran), Konstantin Kazanchev (Ukrajina), Julio Cesar Ibarra Warnes (Argentina), Regis Teixeira (Brazil), Klaus Pitter (Austrija), Dobrosław Bob Živković (Srbija)

OBLJETNICA

U Gradskoj galeriji Strigel (Sisak) krajem rujna otvorena je izložba karikatura Petra Pismestrovića i Nenada Ostojića. Izložba je organizirana povodom obilježavanja obljetnice rada autora, a pod nazivom „50+30=120“. Na izložbi je izloženo 120 radova.

Pismestrović je prvu karikaturu objavio sa 17 godina, a surađivao je sa stotinjak novina, časopisa i drugih medija iz cijelog svijeta, a objavio je i deset vlastitih knjiga. Prvu samostalnu izložbu karikatura imao je 1973. u Karlovcu, a dosad je sudjelovao na više od 30 samostalnih i pedesetak skupnih izložbi.

Nenad Ostojić je prvu karikaturu objavio u zagrebačkom sportskom tjedniku Sprint 1987., a surađivao je s tridesetak tiskovina i drugih medija u svijetu. Prvu samostalnu izložbu je održao 1985. godine u Podgorici, a do sada je sudjelovao na deset samostalnih i pedesetak skupnih izložbi.

Riječ je o pokušaju organizatora izložbe da ovom izuzetnom izložbom karikatura skrene pozornost javnosti i kulturnih djelatnika na stanje u dnevnom tisku Hrvatske, gdje je karikatura gotovo nestala, što je u potpunoj suprotnosti s potencijalom hrvatskih karikaturista koji svoju vrijednost i kvalitetu dokazuju brojnim nagradama na međunarodnim festivalima karikature.

RADIONICA

U Koruškoj, u gradu Tainachu, u domu Sodalitas održan je dvodnevni workshop pod vodstvom Pere Pismestrovića, koji je radio s četrnaest talentiranih crtača različite dobi.

U ta dva dana neumorno se crtalo, u dvanaest sati iscrtane su gomile papira i naučilo nekoliko crtačkih tajni da bi se ubuduće neke probleme lakše rješavalo. Na kraju „radionice“ svi su polaznici, kao nagradu za svoj rad, dobili svoje portret karikature, nacrtane od voditelja.

Petar Pismestrović

SALON AUTO-KARIKATURE

Ovogodišnja tema 12. Međunarodnog zagrebačkog salona auto-karikature je bila "VUČNA SLUŽBA - ŠLEP SLUŽBA". U 12. godini festivala sudjelovalo je 220 autora iz 50 zemalja svijeta s 491 karikaturom. To je posljednja godina u kojoj organizaciju Salona odrađuje društvo HuNa d.o.o. i autor projekta. Od iduće godine organizaciju preuzima zagrebački Centar za kulturu i informacije Maksimir.

Izložba je otvorena u auli Gradske uprave, a u ime organizatora, velikom broju okupljenih obratio se autor projekta Ivica Palatinuš.

NAGRADE:

GRAND PRIX: Isabela Kowalska Wieczorek (Poljska)

1st PRIZE: Mojmir Mihatov

2nd PRIZE: Musa Gumus (Turska)

3rd PRIZE: Raul de la Nuez (SAD)

1. SPECIJALNO PRIZNANJE: Dragutin Dado Kovačević

2. SPECIJALNO PRIZNANJE: Jitet Kustana (Indonezija)

SPECIJALNE POHVALE: Madhu Krishnan (Indija), Tommy Thomdean (Indonezija), Bernard Bouton (Francuska), Ali Shahali (SAD), Slavko Virag (Hrvatska), Ricardo Ferreira (Portugal), Daniel Eduardo Varela (Argentina).

Prva nagrada Mojmir Mihatov

1. Specijalno priznanje Dragutin Dado Kovačević

DANI HUMORA I SMIJEHA U OROSLAVJU

Prvi dan travnja već je tradicionalno u narodu poznat kao dan smijeha, smicalica i šala, a tim povodom u Oroslavju se i ove godine organiziraju Dani humora, 24. po redu. U Gradskoj knjižnici Oroslavje u petak 23.03. otvorena je tradicionalna izložba karikatura, izbor radova s godišnje izložbe članova Hrvatskog društva karikaturista.

Kao i prošlih godina, portretne karikature posjetitelja crtali su Milan Lekić Lex, Krešimir Kveštek i Davor Trgovčević uz podršku prisutnih karikaturista Srećka Puntarića Felixa, Branka Meštovića i Zdenka Puhina.

ODJECI S FESTIVALA

19. MEĐUNARODNI FESTIVAL AFORIZAMA I KARİKATURA/STRUMICA (Makedonija) 2018

ZLATNA PLAKETA Milan Alašević

(Slovenija)

SREBRNA PLAKETA Pavel Stančjuk (Poljska)

BRONČANA PLAKETA Slobodan Butir

(Hrvatska)

DIPLOME

Blaže Dokule (Makedonija), Furkat Usmanov (Uzbekistan), Henrik Cebula (Poljska), Miro Georgievski (Makedonija, HDK), Klaus Piter (Austrija)

5th KalDer BURSA INTERNATIONAL CARTOON CONTEST 2018 – TURSKA

Pristigli radovi: 262 karikaturista iz 43 zemlje, 607 radova

Tema: UPRAVLJANJE PROMJENAMA

First Prize: Abdul Arif - Indonezija

Second prize: Vladimir Kazanevsky - Ukrajina

Third Prize: Constantin Sunnerberg - Belgija

PRIZNANJA / MENTIONS:

Giant Sugianto – Indonezija, Zlatko Krstevski – Makedonija, Nikola Listeš – Hrvatska, Kürşat Zaman – Turska

X INTERNATIONAL CARICATURE CONTEST MAGAZIN "NOSOROG" (BiH)

Teme: Najveći komunistički lideri

1. Sebastan Gonzalo Castineiras (Argentina)
2. Jiwenk Wae (Indonezija)
3. Guo Ye (Kina)

HONORABLE DIPLOMAS :

Eugene Grigoriev, Ukrajina / Enn Ehala, Estonija / Steffen Jahnsowski, Njemačka / Ana Gezi, Hrvatska / Ethiraaji Kagithakara, Indija / Olexandr Sydorenko, Ukrajina / Nataša Rašović, Hrvatska / Senad Nadarević, BiH / Nana Guberinić, Slovenija / Gungor Ozme, Australija

4th International Competition for Caricature "BRIDE'S VENERATION", Makedonija 2018

Tema: PRIJE I POSLIJE VJENČANJA

First prize – Dariusz Dabrowski / Poland

Second prize – Valentin Georgiev / Bugar.

Third prize – Ali Shafei / Iran

Plaketa – za najbolju kolekciju

Oleg Gutsol (Ukraine).

Certificates for successful work:

Klaus Pitter / Austrija, Ivailo Tsvetkov / Bulgaria, Jovcho Savov / Bulgaria, Yang Xia / China, Damir Novak / Hrvatska, Miro Georgievski / Makedonija, Luka Lagator / Montenegro, Oğuz Gürel / Turkey, Vladimir Kazanevsky / Ukraine, Oleg Loktyev / Ukraine, ...

2. INTERNATIONAL CARTOON COMPETITION, MAROKO 2018

Tema: VODA

FIRST PRIZE Liu QIANG (Kina), Jin XIAO XIN (Kina)

SECOND PRIZE Luc DESCHEEMAER (Bel)

THIRD PRIZE Mojmir MIHATOV (Hrvatska)

SPECIAL MENTIONS

Kamel Berrani (Alžir), Mohamed Ajed (Maroko),

Brady Izquierdo (Kuba)

Xilingqol Vocational College

First International Cartoon Competition,

KINA

Tema: Zemlja, Okoliš, zeleno ...

Grand Prize: Hairhan, Kina

First Prize: Efat Amjadipoor, Iran

Hou Xiaoqiang, Kina

Second Prize: Abdou Dahdouh, Maroko /

Hogjilbayar, Kina, Mojmir Mihatov, Hrvatska

Third Prize: Anatoly Stakulov, Bugarska / Askin

Ayrancioglu, Turska / Bayandelger, Kina / Fu

Xianyu Sichuan, Kina / Bozorgi, Iran

Honorable Mention:

Cai Weidong Gansu, Kina / Gai Guibao, Kina /

Jitet Kustana, Indonezija / Miro Stefanovic,

Srbija / Vladimir Stankovski, Srbija / Emad

Salehi, Iran / Li Jingshan, Kina / Ross Thomson,

Engleska ...

8th INTERNATIONAL TURHAN SELCUK CARTOON CONTEST 2018, Turska

514 karikaturista, 61 zemlja, 1847 karikatura

1st Prize ŽARKO LUETIĆ - HRVATSKA

2nd Prize JABER ASADI- IRAN

3rd Prize NAHID ZAMANI-IRAN

Special Prize:

Ayat Naderi - IRAN / Angel Boligan – MEKSIKO

/ Zabata Moro - KOLOMBIJA / Milanko

Kaličanin – SRBIJA / Halit Kurtulmus Aytoslu -

TURSKA / Wissam Asaad - SIRIJA / Shahrokh

Heidari - IRAN / Pavel Constantin -

RUMUNJSKA / Sajad Rafeei - IRAN / GDaruuz

Dabrowski – POLJSKA / Igor Lukyancchenko –

UKRAJINA

1st INTERNATIONAL ORGAN DONATION CARTON CONTEST 2018 Istanbul, Turska

1st Prize: Grzegorz Szumowski / Poljska

2nd Prize: Zygmunt Zaradkiewicz/ Poljska

3rd Prize: Andrei Popov / Rusija

Encouragement Award:

Mojmir Mihatov/Hrvatska, Musa Gümüş/Turska,

Silvano Mello/Brazil, Satılmış Akin,/Turska,

Kürşat Zaman/Turska

50th WORLD GALLERY of CARTOONS Skopje 2018, Makedonija

FIRST AWARDS

ZA KARİKATURU - Belom JEAN-LOIC, Francuska

ZA SATIRIČNI CRTEŽ - Luka LAGATOR, Crna Gora

ZA KARİKATURU/STRIP - Ratko MARIČIĆ, Hrvatska

SPECIAL AWARDS

Darko DRLJEVIĆ, Crna Gora / Giovanni CURI, Italija / Katarzyna KUZIOR, Poljska / Zlatko KRSTEVSKI, Makedonija / Constantin SUNNERBERG, Belgija / Jitet KUSTANA, Indonezija / Michel MORO GOMEZ, Kuba ...

XX INTERNATIONAL OPEN CARTOON CONTEST 2018, Zielona Góra / Poljska

Tema: SVJETLOST

GRAND PRIX – Krzysztof Grzondziel (Polj.)

1st Prize – Magdalena Wosik (Poljska)

2nd Prize – Mojmir Mihatov (Hrvatska-HDK)

3rd Prize – Werner Rollow (Njemačka)

3. MEĐUNARODNI FESTIVAL KARİKATURE Kolašin / Crna Gora 2018

TEMA: PLANINE I MORE - TURIZAM CRNE GORE, SKIJANJE I PLIVANJE U ISTOM DANU

Prva nagrada: DAMIR NOVAK (Hrvatska)

Druga nagrada: JERZY GLUSZEK (Poljska)

Treća nagrada: YUKSEL CENGIZ (Turska)

POSEBNA PRIZNANJA

Ridha (Njemačka), Dušan Gradjanski (Srbija),

Shahrokh Heidari (Iran), Gabriele Corvi (Italija),

Thocho Peev (Bugarska), Sergei Sokolov

(Rusija)

XXV Konkurs za karikaturu "R.Pejatović" 2018., Pljevlja, Crna Gora

GRAND PRIX: Jakša Vlahović (Srbija)

SPECIJALNE NAGRADE:

Rešad Sultanović (BiH), Slobodan Obradović (Srbija)

LIBEX 2018 – Conversano, Italija

635 radova od 260 karikaturista iz 55 zemalja.

Tema: Imaginacija i moć u digitalnom dobu

1st Prize Nikola Listeš (Hrvatska)

2nd Prize Emanuele Del Rosso (Italija)

3rd Prize Fadi Abou Hassan - Fadi ToOn (Sirija)

12th Biennial International Cartoon Contest FRAŠTACKÝ TRŇ 2018 / Slovačka

TEMA: Debljina

First Prize: Ján Fiťma / Slovačka

Second Prize: Konstantin Kazancev / Ukrajina

Third Prize: Václav Linek / Češka

Honorable mentions: Oleksy Kustovsky /

Ukrajina, Damir Novak / Hrvatska, Roman

Sika / Slovačka, Pavel Rychtařík / Češka, Peter

Sedlák / Slovačka, Jiří Novák / Češka, Doru

Axinte / Rumunjska, Dariusz Dabrowski /

Poljska, Jitet Kustana / Indonezija

8th INTERNATIONAL TURHAN SELCUK
CARTOON CONTEST 2018, Turska
Prva nagrada Žarko Luetić

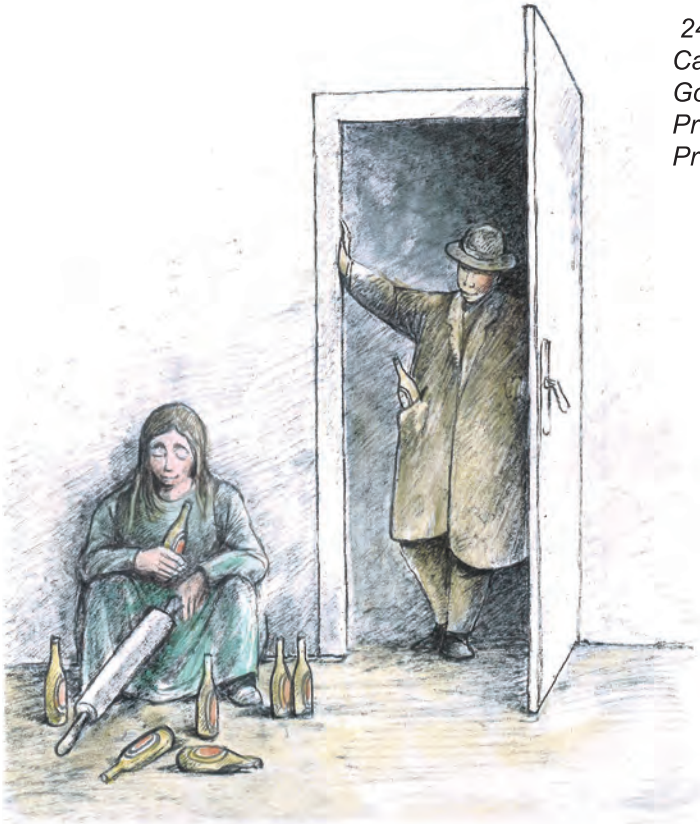
KAKO JE ZAPRAVO NASTAO POJAM "DASKE KOJE ŽIVOT ZNAČE"

KEREKESH TEATAR, Varaždin 2018
Davor Trgovčević
(nagrada publike za najbolju geg karikaturu)

3. MEĐUNARODNI FESTIVAL KARIKATURE
Kolašin / Crna Gora 2018
Prva nagrada: Damir Novak
Tema: Turizam Crne Gore (Planine i more)

24th International
Cartoon Competition
Golden Keg 2018
Prešov, Slovačka
Prva nagrada Mojmir Mihatov

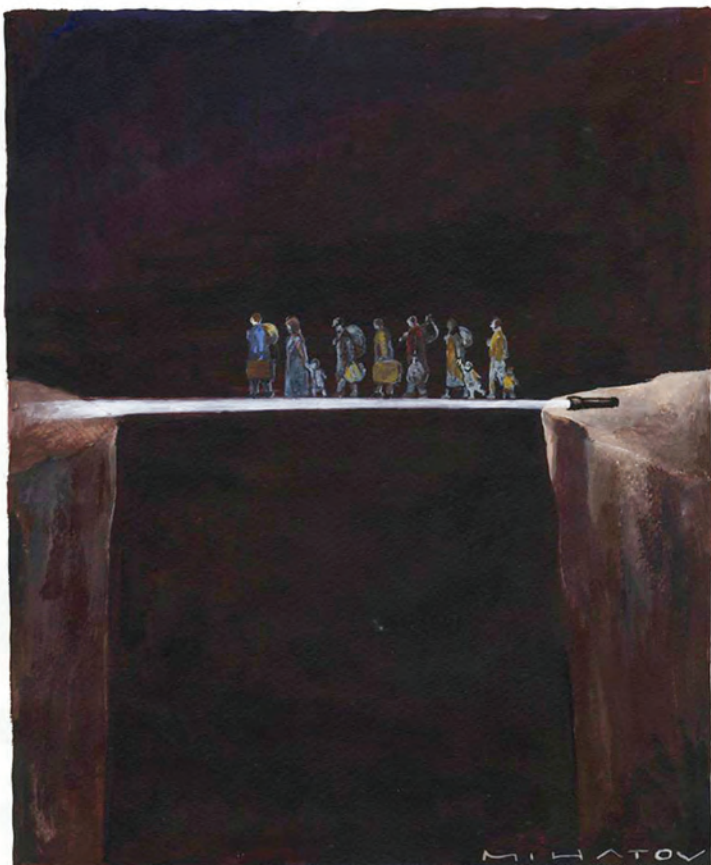

MIHATOV

MIHATOV

2. INTERNATIONAL
CARTOON COMPETITION
MAROKO 2018
Third Prize Mojmir MIHATOV
Tema: VODA

MIHATOV

XX. INTERNATIONAL
OPEN CARTOON
CONTEST 2018
Zielona Góra / Poljska
Druga nagrada Mojmir Mihatov
Tema: Svjetlost